

ris voluntate. *Arg. c. fin. de Testam. in 6.* Uxor res mariti sine ejus saltem præsump-
ta voluntate, & si res commodata pereat
eam in dotem tenetur compensare. *L. 24. §. 6. ff. Solut. Matrim.* Res potest commo-
dari omnibus, qui possunt obligari, sal-
tem naturaliter. *L. 1. tit. 2. p. 5.* etiam pu-
pillo, & minori, sine Tutoris, aut Cura-
toris autoritate, quia suam conditionem
sic meliorem faciunt. *Princ. Inst. de
Author. Tutor.* Et pupillo datur actio
commodati, non verò contra ipsum: da-
tur tamen rei vindicatio, sicut contra fu-
riosum. *L. 2. ff. h. t. ratione rei,* quam
possidet.

133 Et quidem commodans, r. non
potest rem commodatam ante tempus, &
usum finitum revocare, quia commodata-
rius non debet decipi beneficio, sed ju-
vari. *c. un. h. t.* si tamen commodans ti-
meret aliquod damnum æquale, vel ma-
jus quamquod pateretur Commodatarius,
si ab ipso non est præsivum; cum in dubio
magis sibi, quam alteri consulere quis
præsumat, potest illud revocare, sicut
in simili casu locator potest conductorem,
ante tempus ex ædibus locatis expellere.
*L. 3. C. de Locat. & condu. Molin. de
Jur. & jur. tr. 2. D. 294. Less. de Just. &
jur. L. 2. cap. 27. n. 18. & alii contra
Navar. Manual. cap. 17. n. 182. & alios.*
Si damnum, & necessitatem propriam
prævidit: non potest commodatum revo-
care, cum in gratiam commodatarii præ-
sumatur, voluisse hoc damnum subire.
Elapso termino, & tempore præfixo, po-
test commodator revocare commodatum,
& si commodatarius citra suam culpam
tali re uti non potuit; *arg. L. 17. §. 3.
ff. h. t. Greg. Lop. in l. fin. tit. 2. p. 5. V.
Complido.* Commodans tenetur resarcire
Commodatario damna secuta ex dolo, vel
lata culpa ipsius commodantis, v. gr. si
commodavit servum furem, qui commo-
datario furtum fecit. *L. 18. §. 3. l. 22.
ff. h. t. l. 6. tit. 2. p. 5.* etiam tenetur re-
fundere expensas extraordinarias à com-
modatario factas, ac proinde, si servo
commodato infirmitas superveniat in cu-
jus curatione aliquas expensas facit
commodatarius eas tenetur commodans ei
solvere, si magnæ quidem sint. Commo-
datarius tamen tenetur ad expensas ordi-
narias, v. gr. ad servum, vel equum alen-
dum, & etiam ad modicas expensas pro
valetudine servi factas. *L. 18. §. 2. ff. h. t.
l. 7. tit. 2. p. 5.* cum ad mensuram com-
modi, & beneficii major sit adhibenda
diligentia, ne beneficium in dantis dam-

num, aut injuriarum cedat: Hinc quando
in gratiam solius Commodatarii, ut ple-
rumque accidit, res commodatur, tenetur
Commodatarius rem exactissima dili-
gentia custodire, consequenterque præ-
stare, non tantum culpam latam, & levem,
sed & levissimam. *c. un. h. t. L. 5. §. 2.
ff. eod. l. 2. tit. 2. p. 5. & ibid. Greg. Lop.
V. O por descuidamiento. §. Item is, 2.
Inst. quibus mod. re contrah. oblig. ubi dili-
gentia exacta debet intelligi exactissima,
ut concordat *L. 1. §. 4. ff. de O. & A.
Et L. 18. ff. h. t. & similiter in l. 5. §. 5.
ff. h. t.* Ubi dicitur, Commodatarium ten-
neri præstare diligentem custodiam, & ex
Hotomano notat *Gothofr. in §. 2. Inst. quibus
modis.* Et non solum in foro externo,
sed etiam in interno hanc culpam præsta-
re tenetur Commodatarius, etiam ante
sententiam Judicis, quia ad hanc dili-
gentiam à Legibus requisitam implicite
se obligavit *Barb. in c. un. h. t. n. 2. & 5.*
Si gratia commodatarii, & commodantis
commodetur. V. g. si hospitio, vel convi-
vio suscipiendus sit communis amborum
amicus, tantum culpam levem præstat
Commodatarius. *L. 18. ff. h. t. l. 2. tit. 2. p. 5.
& ibid. Greg. Lop. V. Proprias,* si gratia
commodantis tantum commodetur, v. g.
si quis Advocato gratis ipsum patrocinan-
ti, libros commodet, vel si quis sponsæ
sux, vel uxori, quo honestius culta ad se
duceretur, commodavit ornamenta, dol-
lum, & culpam tantum latam Commo-
datarius præstabit. *L. 1. §. 10. ff. h. t. l. 2.
tit. 2. p. 5. Gonz. in c. un. h. t. n. 8.**

134 Cum res suo Domino pereat, vel
deterioretur *L. 9. C. de Pignorat. actio.* si
res commodata pereat aliquo casu for-
tuito, ut incendio, ruina, naufragio, vel
hostium, Pyratarum, vel latronum in-
cursu, cum sit vis major, quæ à nullo
prævideri, vel præcaveri valet, æquitas
non patitur, quod à commodatario, vel
aliis contrahentibus præstetur. *c. un. h. t.
L. 23. ff. de Reg. jur. l. 6. C. de Pignor.
actio. l. 2. l. 3. tit. 2. p. 5.* sed in *Text.*
in c. un. h. t. & l. 3. tit. 2. p. 5. tres ca-
sus excipiuntur, in quibus de casu for-
tuito Commodatarius tenetur. 1. si præ-
cessit culpa Commodatarii, v. gr. si equus
commodatus ac iter, fuit ductus in bel-
lum, & ibi perit. *L. 5. §. 7. ff. h. t. 2. si
Commodatarius, pacto interveniente, in
se casum fortuitum suscepit. L. 5. §. 2. ff.
h. t. l. 23. ff. de Reg. jur. quia contractus
ex conventionem legem accipiunt; & contra-
hentes legem ex sua voluntate contracti-
bus imponunt. *L. 23. ff. de Reg. jur. Qui**

casum fortuitum in se suscepit, etiamsi in
specie non exprimentur casus particula-
res, sed solum generaliter, etiam de in-
solito tenetur. *L. 1. §. 2. ff. Locat. l. 78.
§. fin. ff. de Contrah. empt.* nam genere
posito videntur species enumeratæ poni.
L. 79. ff. de legat. 3. nisi casus sit adeo ra-
rus, insolitus, & inopinatus, ut de eo
non credatur contrahentes præsensisse.
Gonz. in c. un. h. t. n. 4. nec plus pro-
bant. *L. 22. c. 2. de Negot. gest. l. 1. C.
Depositum.* Ubi mentio fit de pacto speciali:
nam ibi pactum generale de casu fortui-
to appellatur speciale, prout opponitur
pacto magis generali de re commodata
restituenda Domino, quo pacto ad casum
fortuitum, non tenetur Commodatarius.
3. si Commodatarius fuit in mora culpa-
bili, nam mora cuilibet est nociva. *2. 25.
de Reg. jur. in 6.* Nisi fortè res eodem
modo esset apud Dominum peritura,
etiam si tempore debito restituta esset.
L. 14. §. 1. ff. Depositum. Tunc enim jus inter-
itus non potest quidem moræ imputari.
Fur tamen, vel raptor tenetur æstima-
tionem rei apud se peremptæ restituere
in poenam furti, & rapinæ, licet eodem
modo apud Dominum periret. *L. 1. §. 34.
ff. de Vi, & vi arm.* si verò mora non fuit
culpabilis, quia Commodatarius habuit
justam causam differendi ex impedimen-
to legitimo, vel ex litigio, quod bona
fide intentavit, non tenetur casu fortuito.
L. 40. de Heredit. petis. si dubsus est com-
modata res, quilibet pro parte tenetur,
nisi fuerint obligati in solidum. *L. 5. tit.
2. p. 5.* Si res in genere debeatur, v. g.
bos ex grege, vel certa pecuniæ quantitas,
etiam nulla mora interveniente, ex casu
fortuito debitori perit, quia genus perire
non potest. Si Commodatarius rem com-
modatam commodanti misit per famu-
lum, qui aliàs fidelis, & diligens crede-
batur, vel per eum, cui commodans hoc
mandavit, & hi rem amittunt, vel ab
illis per vim, vel aliter auferunt res, non
tenetur Commodatarius de illo casu; aliàs
tenetur. *L. 4. tit. 2. p. 5.* Si Commodata-
rius rem commodatam perdat, & solvat
æstimationem commodanti, si postea
commodans illam inveniat, in ejus elec-
tione est retinere rem, & restituere pre-
tium, vel pretium retinere, & dare rem
Commodatario. Si tamen extraneus illam
inveniat, eam Commodatarius recuperat,
tamquam suam. *L. 8. tit. 2. p. 5.*

135 Commodanti, & ejus hæredibus
competit actio commodati directa ad re-
petendam à Commodatario, & ejus hæ-
Tom. I.

redibus rem commodatam, finito usu. Et
quidem eandem in specie, & cum omni
causa, ita ut si res extet, non detur locus
compensationi. *L. fin. c. h. t.* Commodata-
rius tamen potest eam jure pignoris pro
expensis in ea factis retinere. *L. fin. tit.
2. p. 5.* Si tamen res commodata perdit,
vel deteriorata, sit potest commodans ad
æstimationem, vel interesse agere. *L. 3.
§. 1. ff. h. t.* & tunc datur locus compen-
sationi: *Arg. L. 4. C. de Compensat.* si plu-
res sint hæredes, ille, qui rem habet, eam
restituere tenetur. Si res perdit sit, om-
nes tenentur, pro hæreditariis partibus
restituere, si non Dominus, sed fur, vel
prædo rem alienam commodet, habet
actionem commodati adversus Commo-
datarium, ut ipsi rem commodatam, licet
cetera sit, restituat. *L. 15. l. 16. ff. h. t.*
Nam bona fides exigit, ut res restituatur
eam danti. Sic furi deponenti, res de-
posita restituitur. *L. 31. §. 1. ff. Depositum.*
in foro tamen conscientie, possessor male
fidei commodare nequit, cum Jure
Naturali Domino rem tenetur restituere.
Azor p. 3. l. 7. cap. 4. q. 2. Commodatario
tamen competit actio commodati contra-
ria, ut res commodata ei relinquatur
ad tempus definitum, & permittatur ea
uti ad usum destinatum. Et ad repetendos
sumptus extraordinarios in re commoda-
ta factos, & damnum, quod passus est
ex vitio occulto rei, dolo, vel culpa
commodantis. Utraque actio est civilis,
perpetua, bonæ fidei, personalis, & rei
persecutoria. Deinde si commodatarius
usus est re aliter, quam concessum fuit,
competit commodanti furti actio. *L. 5.
§. 8. ff. h. t.* Si rem deterioravit actio le-
gis Aquiliæ. *L. 18. §. 1. h. t.* Si apud ter-
tium possessorem sit res commodata, com-
petit commodanti rei vindicatio adver-
sus eum. *L. 9. ff. de Re vindicat.* quod si
aliqua ex his actionibus actum sit, ceteræ
tolluntur. *L. 18. §. 1. ff. h. t.*

TIT. XIV.

De Deposito.

136 **D**epositum sic dictum, quasi
in alterius manu sit posi-
tum; aliquando pro re deposita sumitur.
L. 1. ff. h. t. sed in præsentibus *depositum est
contradus, quo aliquid alicui custodiendum
traditur sine mercede, ut integrum restituatur.*
L. 1. l. 24. ff. h. t. L. 1. tit. 3. p. 5.
ibi: *Condesijo, à que llaman en latin depo-*
Ooo

situm, es. quando un. ome dà à otro su cosa en guarda, fiandose en el, è tomò este nome de peño, que quiere tanto decir, como poner de mano en guarda de otro lo que quiere condessar. Differt quidem à mutuo, quia in hoc transfertur dominium: secus in deposito, quippe dominium, & possessio penes deponentem manent. L. 17. §. 1. ff. h. t. L. 2. tit. 3. p. 5. & depositarius nomine deponentis possidet. Si res fungibilis deponatur cum expressa licentia ea utendi, erit mutuum: si hæc licentia depositario in re non fungibili concedatur, commodatum erit. L. 14. l. 16. §. 1. l. 29. ff. h. t. A commodato, & precario differt in eo, quod in his usus transfertur, secus in deposito. A pignore, in eo, quod hoc ad securitatem, depositum verò ad custodiam traditur: à locatione, & à contractibus innominatis, in eo, quod in his datur merces, secus in deposito. L. 2. tit. 3. p. 5. Et quidem licet depositum non admittat mercedem, non tamen excludit honorarium, quod cum ex benevolentia veniat, naturam contractus gratuiti non immutat. Arg. L. 1. §. 24. ff. de Vi honor. rapor. L. 6. ff. Mandat. Si pro custodia merces, quæ sit pecunia, accipiatur, erit depositum irregulare admixtam locationem habens. L. 1. §. 8. ff. h. t. Si merces non sit pecunia, in contractum innominatum transit. L. 1. §. 9. ff. h. t. l. 2. tit. 3. p. 5. Si deponatur pecunia numerata non clausa, nec obsignata, censetur mutuum: sicque accipiens solum tenetur tantumdem solvere. L. 31. V. Idem juris. ff. Locat. Quod si bona depositarii subhastentur, quia non habeat undè solvat creditoribus, ne deposita extante, deponens omnibus præferatur, quia dominium in re retinet, quod est fortius jure omnium creditorum, etiam uxoris. L. 7. §. 2. ff. h. t. l. fin. tit. 3. p. 5. Idem ex eadem ratione procedit in precario, commodato, & locato; si res deposita perit, nullum privilegium speciale habet in concursu deponens. Arg. L. 7. §. fin. ff. h. t.

137 Depositi est duplex, & aliud sequestrium aliud depositum in specie dicitur. Sequestrium est, cum res litigiosa à duobus, pluribusve contendentibus apud aliquem tertium deponitur, ut eam custodiat lite pendente, & ea finita eam victori restituat. L. 6. l. 17. ff. h. t. l. 110. ff. de V. S. Depositi in specie est quando res non litigiosa ab uno, vel pluribus: vel litigiosa ab uno saltem traditur custodienda. L. 1. §. 44. ff. h. t. Aliud voluntarium est quod ex mera fiducia contrahitur. L. 1. §. 2. ff. h. t.

Aliud est necessarium, seu miserabile, quando scilicet instante periculo, vel necessitate incendi, ruinae, vel naufragii sit. L. 1. §. 1. & 2. §. 3. ff. h. t. Et qui hoc restituere recusat, majorem committit perfidiam, cum majori commiseratione dignus sit deponens, & idè in duplum condemnatur, & qui voluntarium restituere recusat in simplum. L. 1. §. 1. & 4. ff. h. t. l. 8. tit. 3. p. 5. quæ omnia depositorum genera sub tribus membris continentur in L. 1. tit. 3. p. 5. Ut ergo depositum constituatur, non sufficit rem commendari, sed est necessarium tradi, cum sit contractus, qui re periclitur. §. 3. Inst. quibus mod. re contrah. oblig. debet utriusque consensus intervenire. Nec erit depositum, si in domo Titii res relinquatur, ipso sciente, & patiente; si tamen rem illius custodiæ committas, & ipse taceat, consentire videtur, ac proindè ad depositum tenetur. Arg. L. 9. §. fin. ff. de Jur. dot. Gom. 3. Var. cap. 7. n. 2. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 522.

138 Res omnes, quæ sub custodiam cadunt, possunt deponi, & frequenter res mobiles deponuntur, possunt tamen immobiles deponi, ut ex L. 3. §. fin. ff. de Adq. posses. deducitur, & clarus ex L. 2. tit. 2. p. 5. ibi: En guarda, è en condessio, pueden ser dadas las cosas de qual manera quier que sean. Mas propriamente usan à dar mas en condessio las cosas muebles, que las otras. Res aliena etiam potest deponi, ac proindè si fur rem furtivam apud aliquem, qui non sit illius rei Dominus, deponat, habet actionem depositi, ut ipsi restituatur. L. 7. §. 39. ff. h. t. Quamvis in commodatum veniant accessoria rei commodatæ, licet non sit expressa. L. 5. §. 13. ff. Comm. quia commodatum cedit in accipientis commodum, at verò in deposito, si res accessoria non exprimitur, non intelligitur deposita. L. 1. §. 5. ff. h. t. ibi: Quæ depositis rebus accedunt non sunt deposita, ut puta si homo vestitus deponatur, vestis enim, non est deposita: nec si equus cum capistro, nam solus equus depositus est: quia cum depositarius non sentiat commodum ex re deposita, non debet onus, circa rem in conventionem non expressam, sustinere. Quando tamen restituitur res deposita, cum omni causa est restituenda. L. 1. §. 24. ff. h. t. Cista, vel arca signata deposita, censentur res inclusæ depositæ, etiamsi depositarius ignoret, quid nam includatur: cum ex contrahentium intentione, magis quam continens, attendatur contentum. L. 1. §. 41. ff.

ff. h. t. Si deponens alleget, aliquas res deesse, si arca reserata restituitur, dolo depositarii deessa res præsumentur, & deponens admittitur ad juratam probationem rerum indè amissurarum. Arg. L. 9. t. un. de Vi, nisi sigillum ad eo fragile esset, ut sine hominis factu potuisset frangi, & depositarius sit homo integræ fidei. Mascard. de Probat. concl. 308. n. 3. Si verò restituitur clausa, & obsignata, cum dolo non præsumat, nisi probetur, deponenti incumbit probare, aliquid deesse, & ex dolo depositarii deesse. Gom. Var. 3. cap. 7. n. 2. Deponere sanè possunt omnes, qui possunt contrahere, & similiter depositum possunt suscipere omnes, qui possunt contrahere; non verò infans, aut furiosus. L. 5. l. 40. ff. de Reg. jur. possuntque pupillus, & minor, etiam sine autoritate Tutoris, & Curatoris depositum suscipere: sed si apud ipsos pareat, solum tenentur in quantum de dolo convincuntur, vel facti sunt locupletiores. L. 1. §. 15. ff. h. t. Etiam possunt esse depositarii servi, foeminae. L. 26. ff. h. t. Clericus, & Religiosus. c. 1. h. t. l. 3. tit. 3. p. 1.

139 Deponens tenetur depositarium indemnem servare, reparando damna dolo, vel culpa, etiam levissima deponentis, facta: cum depositum unice in ejus cedat utilitatem. Arg. L. 61. §. 5. ff. de Furt. junct. L. 5. §. 2. ff. Commodat. ac impensas in re depositas factas refundere debet. L. 12. ff. h. t. Depositarius item debet rem custodire, quandiu causa, v. g. absentia, vel lis, durat. Arg. L. 5. ff. de Oblig. & Actio. vel si impedimentum superveniat, Judicem adire debet, ut ab hoc onere liberetur. Si re deposita sine expresso, vel tacito deponentis consensu utatur, furtum committit. L. 29. ff. h. t. Deindè rem depositam integram reddere tenetur, ac talem, qualem accipit. Deponens potest quandoque voluerit, depositum revocare, & depositarius statim reddere tenetur. c. 2. h. t. l. 1. §. 22. ff. cod. l. 5. tit. 3. p. 5. etiam ante tempus depositi præfixum, cum in gratiam deponentis adjectum eredarer ex natura contractus. Gom. in c. 2. h. t. n. 7. Less. Molin., & alii, & est restituenda ubi est sine dolo malo depositarii, nisi alibi reddi velit suis impensis deponens. L. 12. ff. h. t. vel aliter conventum sit. L. 5. §. 1. ff. h. t. Non tenetur depositarius restituere rem deponenti, si detur periculum spirituale, vel temporale alicujus, v. g. si fu-

riosus repetat gladium depositum. c. 14. 22. q. 2. l. 6. t. 3. p. 5. D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 1. Less. de Just. & jur. lib. 2. cap. 27. n. 14. Si fur deponens rem, & Dominus rei simul rem petat, Domino est restituenda, nec furi deponenti cum Domini detrimento, & si Dominus non petat, restituendo est. L. 31. §. 1. ff. h. t. l. 6. tit. 3. p. 6. Nec Dominus rei, apud quem ignorantem fur rem deposuit, si postea suam esse comperit, restituere tenetur. Imò si ignoranter furi restituit, eam conditione indebiti repetere potest. L. 31. in fin. ff. h. t. Si res deposita fisco sit addicta, tunc enim debet restitui fisco. L. 6. tit. 3. p. 5. & ibid. Greg. Lop. & alii. Depositarius insuper debet res depositas custodire eadem fide, & cura, qua res proprias custodire solent ejusdem generis homines: nullatenus verò tenetur diligentiam exactissimam impendere, si in rebus suis diligentissimus sit: alias esset deterioris conditionis, quam alii, qui in suis rebus minus diligentes sunt: quod non debet admitti. c. 2. h. t. l. 32. ff. cod. l. 3. tit. 3. p. 5. Gom. in c. 2. h. t. n. 1. & alii, tenetur ergo de dolo. L. 1. §. 10. & fin. ff. h. t. l. 3. t. 3. p. 5. & culpa lata, quæ dolo æquiparatur. l. 32. ff. h. t. l. 120. ff. de Verbor. Signific. l. 3. tit. 3. p. 5. Et tunc si rebus propriis depositarii, salvis manentibus, pareant res depositæ in eodem loco existentes, præsumitur dolo. c. 2. h. t. Gom. ibid. n. 1. & alii. Regulariter tamen de culpa levi, vel levissima non tenetur, quia cum regulariter depositum solius deponentis gratia fiat, & depositarius nullum emolumentum sentiat, non debet ad tam strictam obligationem cogi. L. 5. §. ff. Commod. Gom. in c. 2. h. t. n. 1. & alii. Deindè: nam ille, qui negligente amico rem custodiendam tradit, non ei, sed suæ facilitati id imputare debet. §. 3. Inst. Quibus mod. re contrah. oblig. l. 3. tit. 3. p. 5. ibi: Mas si la cosa se pierde por leve culpa de aquel que la oviesse en guarda, non sería tenuto de la pechar, fueras ende en tres casos. Tenetur ergo ex culpa levi depositarius. 1. Si pro custodia mercedem recipiat. c. 2. h. t. l. 1. §. 8. ff. cod. l. 3. tit. 3. p. 5. nam tunc utriusque gratia celebratur. Gom. in c. 2. h. t. n. 3. Less. de Just. & jur. l. 2. cap. 27. n. 9. 2. Si se deposito recipiendo obtulit. cap. 2. h. t. l. 3. tit. 3. p. 5. Glos. V. De culpa, imò, & ad levissimam se obligare, tenent Abb. & Gom. in c. 2. h. t. n. 5. sed contrarium tenent Less. de Just. & jur. lib. 2. cap. 27.

n. 11. & alii, nisi singularem diligentiam promisit, & sic potest intelligi. L. 1. §. 35. ff. h. t. & ibid. Gothofr. alias potius absisterentur homines, quam allicerentur ad hoc chartis officium. 3. Si ad hoc depositarius se obligavit. Arg. cap. 2. h. t. l. 3. tit. 3. p. 5. Nam ex partium conventionem contractus Legem accipiunt. L. 1. §. 6. ff. h. t. Ex levisima culpa tenetur. 1. Si ad hoc se obligavit. L. 1. §. 6. ff. h. t. 2. Si ratione officii custodiam habere debet, ut Nauta, Caupeo, stabularius. L. 1. l. 2. ff. Nauta, Caupeos, l. 26. tit. 8. p. 5. & ibid. Greg. Lop. V. Culpa, sed jam ex consuetudine non tenetur, nisi de custodia specialiter moneantur. Less. de Just. & jur. lib. 2. cap. 27. n. 10. & alii.

140 Ad casum fortuitum minimè tenetur depositarius. c. 2. h. t. l. 1. §. 35. ff. eod. l. 4. tit. 3. p. 5. Nisi 1. ad ipsum se obliget. c. 2. h. t. l. 1. §. 35. ff. eod. & tunc etiam tenetur ad casum insolitum, nisi valde insolitus sit. Arg. L. 78. §. fin. ff. de Contrah. empr. 2. tenetur, siquidem fuit in mora culpabili restituendi. L. 12. §. fin. ff. h. t. l. 4. tit. 3. p. 5. quia mora sua cuiuslibet est nociva. c. 25. de Reg. jur. in 6. nisi eodem modo res esset peritura, etiam apud Dominum. Gonz. in c. 2. h. t. n. 6. & alii. 3. si dolo, & culpa procedant. c. 2. h. t. l. 32. ff. eod. l. 4. tit. 3. p. 3. Et quidem, ut ad casum fortuitum tenetur, debet procedere culpa lata, ad quam juxta naturam contractus tenetur, alias etiam ex levi culpa teneretur contra contractus naturam. Et in l. 4. tit. 3. p. 5. additur, depositarium teneri ad casum fortuitum, quando depositum solum in gratiam depositarii factum fuit. Si Clericus, vel Religiosus sint depositarii, & eorum dolo, vel culpa res pareat, si cum consensu Prælati, & Capituli depositum susceperunt, Ecclesia, vel Monasterium tenetur damnum resarcire. L. 7. tit. 3. p. 5. ne alias deponens videatur ab Ecclesia deceptus contra c. 5. de Donat. Gloss. in c. 1. h. t. V. Personæ Barb. ibid. n. fin. Sanch. in Decal. l. 6. cap. 14. & alii. Si verò Clericus, vel Religiosus, sine consensu Capituli, etiam cum consensu Prælati: vel etiam ipse Prælati, sine consensu Capituli susceperunt depositum, ipsi ex dolo tenentur, non verò Ecclesie, quia delictum personæ in damnum Ecclesie redundare non debet. c. 76. de Reg. jur. in 6. Si verò in Ecclesie utilitatem verum est in id tenetur Ecclesia. c. 1. h. t. l. 7. t. 3. p. 5. Barb. in c. 1. h. t. num. fin. Less. de Just. & jur. lib. 2. cap. 27. n. 12.

141 Deponenti, & ejus heredibus contra depositarium, & ejus heredem datur actio directa depositi ad repetendam rem depositam; & quidem eandem in specie, nisi aliter sit conventum. L. 24. l. 2. §. 1. ff. h. t. l. 5. tit. 3. p. 5. vel si perit, aut est deteriorata dolo, aut lata culpa depositarii: quippe tunc restituit pretium ejus, vel deteriorationis. L. 1. §. 16. ff. h. t. Etiam restituit deponenti debent fructus, omnisque casualitas, & utilitas, & partus. L. 1. §. 24. ff. h. t. n. 5. tit. 3. p. 5. etiam debentur usuræ sine mora, & conventionem. L. 24. l. 25. l. 26. §. 1. ff. h. t. Actio doli, quæ competit deponenti, si res deposita perit apud depositarium, potest remitti, quando est de dolo commissio, quia nulli juri opponitur: dolo committendus tacite remitti potest, sed actione depositi, in qua actio doli clauditur. L. 27. §. 3. ff. de Pañ. Et quæ expressa nocerent tacita non nocent. L. 195. ff. de Reg. jur. Et quæ in consequentiam veniunt, non curantur. Expressa tamen conventionem nequit remitti, quia hæc impunitas, ad delinquendum invitaret: quod esset contra bonos mores, & publicam utilitatem. L. 1. §. 7. ff. h. t. Depositario, & ejus heredibus contra deponentem, & ejus heredem competit actio contracta depositi ad recuperandum damnum, quod occasione depositi passus est, & impensas in re custodienda factas. L. 5. ff. h. t. Utraque actio est bonæ fidei civilis, personalis, perpetua, & rei persecutoria. Sed ob dolum condemnatus actione directa fit infamis. §. 2. Inst. de Paena tener. litig. secus condemnatus contracta actione depositi, quia non agitur de fide rupta; sed tantum de depositarii indemnitate. L. 6. §. fin. ff. de his, qui nor. infam. Etiam si deponens aliquid debeat depositario, debet restitui res deposita, quin locus sit compensationi, aut deductioni cum alio debito, quantumvis liquido, ne quidem cum alio deposito, sed in hoc casu res depositæ ab utraque parte ad invicem restituuntur. c. 2. h. t. l. 11. C. eod. l. 5. tit. 3. p. 5. & ibid. Greg. Lop. Gom. 3. Var. cap. 7. n. 2. Barb. & Gonz. in c. 2. h. t. quia cum depositum tradatur sub fidelem, & diligentem depositarii custodiam, si deponenti non restituat, quando illud repetit, contra fidem datam agi videretur. In foro tamen conscientia potest depositarius depositum sibi retinere jure compensationis pro debito liquido, si aliter illud nequit consequi; dum tamen non timeatur scandalum, nec compensationi renuntiasset, nec Judex legitimus aliud præcipiat. Less.

de Just. & jur. lib. 2. cap. 27. n. 16. Potest depositarius retinere jure compensationis rem depositam, quoscumque ipsi solvantur impensæ necessariae ab ipso in re deposita factæ; quia cum possit expensas consequi actione contracta depositi, jure compensationis eas habere potest. L. 18. §. 4. ff. Commod. Gonz. in cap. 2. h. t. num. 9. & fin. & alii.

142 Quando in naufragio, vel incendio; vi g. non possunt simul res propriæ, & depositæ servari, si propriæ sint pretiosiores, hæc sunt servandæ. Si utraq; sunt æqualis pretii, & depositum solum in gratiam deponentis, vel etiam utriusque sit celebratum, propriæ sunt servandæ, charitas enim dicitur primum sibi, & deinde proximis prospicere. c. 23. q. 5. si verò depositum in recipientis tantum utilitatem cedat, res alienas propriis debet præferre, quia ad custodiam exactissimam tenetur, sicut commodatarius, qui proinde nullam compensationem exigere potest à domino rei servatæ pro damno, quod in re propria passus est, ut commodatam pretiosiorrem salvaret. L. 18. ff. Commodat. si res depositæ sint pretiosiores, eas debet servare, sicut res proprias pretiosiores servaret, nisi jacturam notabilem pateretur, & non sit moraliter certus, se earum pretium à deponente, cujus negotium utiliter gessit, posse recuperare: nemo enim intendit, se obligare ad hoc cum notabili suo damno, vel ejus probabili periculo; ac proinde si res suas amisit, ut depositas, licet pretiosiores reservaret, potest compensationem damni exigere, etiamsi in gratiam utriusque cedat contractus, cum utiliter gesserit deponentis negotium, & nulli debeat damnosum ejus officium esse. In Indiis inter officia vendibilia Decurionum Civitatum invenitur officium Depositarii Generalis, apud quem, & non alium debent deponi bona litigiosa, pro quorum custodia nihil petere valet, nisi aliter conventum sit in officii venditione. Bona tamen Communitatis Indorum, minimè apud ipsum deponi possunt. L. 15. & seqq. tit. 10. lib. 4. R. Ind. l. 4. & 5. tit. 20. lib. 8. R. Ind.

TIT. XVII.

De Emptione, & venditione.

143 **E**mptione, & venditio, ut ferè omnes ceteri contractus, à Jure Gentium introducta est. §. 2. Inst. de Jur. Natur. estque contractus bonæ fidei,

utrimque obligatorius, in quo venditor cum emptore convenit de tradenda aliqua, re sed merce pro pretio pecuniario recipiendo: Et in hoc differt emptio. 1. à permutacione, in qua res pro re permutatur. 2. à cambio, in quo datur pecunia pro pecunia. 3. à locatione, in qua res utenda fruenda pro pensione pecunie, vel fructuum tribuitur. Qui rem tradit, venditor dicitur, qui pretium, emptor. L. 11. §. 2. de Adion. empr. L. 1. tit. 5. p. 5. ibi: *Vendida es una manera de pleyto, que usan los omes entre si, è facesse con consentimiento de las Partes por precio cierto, en que se avienen el comprador, è el vendedor.* Aliquando antiqui his nominibus emptoris, & venditoris in discriminatim solebant uti. L. 19. ff. de Adion. empr. Imò, & quamcumque alienationem, emptionem, & venditionem appellabant. §. 2. Inst. h. t. Genes. 25. V. fin. Ad hujus ergo contractus substantiam, tria requiruntur; scilicet, consensus, pretium, & merx, ita ut si contrahens discordant in emptione, vel in pretio, vel in re, nullus est contractus. L. 9. ff. de Contrah. empr. L. 20. tit. 5. p. 5. l. 1. l. 8. tit. 5. p. 5. 1. ergo debet adesse consensus utriusque: hic enim contractus consensu perficitur. *Primo. Inst. de Obligat. ex consensu. L. 2. C. de Contrah. empr. l. 1. l. 8. tit. 5. p. 5.* Et in hoc differt à mutuo, commodato, deposito, pignore, & præcario, qui ad suam essentiali traditione rei indigent. In emptione, & venditione, non requiritur traditio mercis, vel pretii, nec quod acta transferatur dominium; sed quod oriatur obligatio dominium transferendi. L. 15. §. 1. ff. de Contrah. empr. siquidem vendita re furtiva non transfertur dominium, & stat vera venditio. L. 28. ff. de Contrah. empr. Venditio tamen illarum rerum, quæ numero, pondere, vel mensura constant, non antea intelligitur perfecta, quam vinum; v. g. mensuretur. L. 35. §. 5. ff. de Contrah. empr. quia non antea, potest de certa quantitate constare, quod ad substantiam contractus requiritur. Et sic intelligitur. L. 2. C. de Peric. & commod. rei vend. ubi videtur imperfectum haberi contractum ante traditionem. 2. requiritur pretium. *Princip. Inst. h. t. l. 8. tit. 5. p. 5.* hoc est munus, sive pecunia, quæ est æstimatio, & mensura publica omnium, quæ sub hominum commercium cadunt. L. 1. ff. de Contrah. empr. pretium debet esse certum, & determinatum, nec sufficit vendere rem pro justo pretio, nisi saltem reliquatur determinandum arbitrio boni viri, vel Judicis. L. fin. C. de Contrah. empr. l. 9. l. 10.